

Mengasuh bakal usahawan Malaysia: Penentu keberkesanan pembelajaran kewangan di institusi pengajian tinggi awam

Ahmad Rafli Che Omar¹, Abdullah Sanusi Othman¹, Suraiya Ishak², Jumaat Abd Moen¹, Mohd Rizal Palil¹, Mohamad Abdul Hamid¹, Mohd Fauzi Mohd Jani¹

¹Pusat Pengajian Pengurusan, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia, ²Pusat Pengajian Sosial, Pembangunan & Persekitaran, Fakulti Sains Sosial & Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia,

Correspondence: Suraiya Ishak (email: suraiya@ukm.my)

Abstrak

Artikel ini membincangkan pandangan pelajar tentang keberkesanan pendekatan pengajaran dan pembelajaran kurikulum analisa penyata kewangan dalam kursus pengurusan kewangan, keusahawanan dan pengurusan strategik di institusi pengajian tinggi awam (IPTA) di Malaysia. Lazimnya pendekatan pengajaran dan pembelajaran analisa penyata kewangan dilaksanakan oleh pensyarah dan pelajar secara tradisional yang berpandukan laporan kewangan yang dipetik daripada buku teks utama kursus. Namun keberkesanan teknik ini dianggap kurang memuaskan di mana pelajar tidak didedahkan dengan penyata kewangan sebenar syarikat dan masih menggunakan pendekatan "kira dan semak" yang tidak menarik. Sebaliknya, perkembangan teknologi maklumat memungkinkan analisa penyata kewangan dilaksanakan menggunakan perisian khas dan mengambil kira maklumat kewangan sebenar syarikat. Artikel ini melaporkan hasil tinjauan terhadap pandangan pelajar yang telah dan sedang mempelajari topik analisa penyata kewangan. Dapatan kajian menunjukkan wujud kelemahan ketara dalam aspek pelaksanaan proses pengajaran dan pembelajaran serta intepretasi maklumat kewangan bersandarkan kaedah tradisional. Para responden sepakat bahawa perisian analisa berkomputer perlu digunakan bagi memudahkan pelajar menguasai kurikulum berkenaan dengan berkesan berdasarkan penggunaan maklumat penyata kewangan syarikat yang sebenar.

Katakunci: analisa penyata kewangan, keusahawanan, kurikulum, pengajaran dan pembelajaran, perisian, universiti

Nurturing Malaysia's future entrepreneurs: Determinants of financial learning effectiveness in public institutions of higher learning

Abstract

Malaysia is emphasizing on the urgency of producing a pool of world class entrepreneurs yet the usual approach that is still used by lecturers and students in teaching and learning financial statement analysis is guided by traditional financial reports quoted from given textbooks which still use the unattractive concept of "check and count". The effectiveness of this technique is considered less than satisfactory as students are not exposed to financial statements of real companies and when the development of information technology has enabled financial statements and to be prepared with special softwares. This article reports results of a perception survey of students who have followed such financial courses. The results showed significant weaknesses in the implementation aspects of the learning process and the interpretation of financial information based on traditional methods. The students agreed that computerized analysis softwares based on actual financial statements from real organizations be introduced to facilitate students in mastering the curriculum effectively.

Keywords: curricular, entrepreneurship, financial statement analysis, learning and teaching, software, university

Pengenalan

Dunia keusahawanan dan perniagaan masa kini menunjukkan perkembangan dinamik dalam segenap aspek pengurusan organisasi termasuklah kewangan dan strategi perniagaan. Bagi membolehkan persaingan sihat berlaku dalam pasaran, semua firma perniagaan perlu mempunyai tenaga kerja profesional yang mampu melaksanakan analisa maklumat korporat dan pasaran dengan cekap dan cepat (Hofmann & Lampe, 2013). Antara yang penting ialah keupayaan eksekutif kewangan dan pentadbiran melaksanakan analisa penyata kewangan (APK) syarikat bagi menyelidik kedudukan semasa, keperluan dan jangkaan kedudukan kewangan masa depan firma. Analisa penyata kewangan juga membantu menghuraikan situasi kewangan dan perkembangan syarikat (Bernstein, 1990; Smart & Megginson, 2009; Hofmann & Lampe, 2013).

Dalam dunia pendidikan, kemahiran analisa penyata kewangan merupakan teras ilmu pengurusan kewangan perniagaan yang diperkenalkan kepada pelajar menerusi kursus pengurusan kewangan, keusahawanan dan pengurusan strategik. Ia amat penting untuk dikuasai oleh pelajar bagi melaksanakan analisa kewangan syarikat sebagai asas kepada pembuatan keputusan pelaburan, penilaian kedudukan prestasi kewangan dan pengukuran pencapaian operasi firma (Ahmad Raflis et al., 2008; Brandon-Jones et al., 2012). Walau bagaimanapun, kebanyakan pelajar masih kurang menguasai kemahiran ini disebabkan kelemahan yang wujud dalam proses pengajaran dan pembelajaran (P&P) kurikulum berkaitan (Jewell & Mankin, 2009). Namun begitu, sehingga kini kajian mendalam berserta bukti empirikal tentang isu dan cabaran pembelajaran analisa penyata kewangan masih belum meluas dalam konteks Malaysia. Hal ini dibuktikan di mana didapati amat kurang artikel yang telah ditulis berkaitan isu ini oleh para pengkaji terdahulu di negara ini (Mohd Suberi Ab. Halim et al., 2012).

Selaras dengan lakaran pengenalan di atas, artikel ini berhasrat menyumbang terhadap pengkayaan ilmu tentang analisa penyata kewangan. Tumpuan kajian adalah ke atas cabaran pembelajaran topik analisa penyata kewangan berkenaan. Secara khusus, bahagian awal artikel ini menjelaskan cabaran yang dihadapi oleh responden dilihat daripada aspek pengalaman dan pandangan yang pernah mereka lalui. Bahagian seterusnya akan menghuraikan secara terperinci tentang permasalahan pembelajaran topik analisa penyata kewangan.

Kaedah kajian

Kajian ini dilaksanakan secara kualitatif dengan menggunakan data sekunder dan primer. Data sekunder diperolehi daripada institusi berkaitan. Data primer pula diperolehi menggunakan kaedah temu bual secara bersemuka dan mendalam. Suatu set soalan temu bual berstruktur yang menanyakan tentang maklumat demografi responden, cabaran pembelajaran topik analisa penyata kewangan dan cadangan penambahbaikan kaedah pengajaran dan pembelajaran, telah dibentuk. Petikan sebahagian daripada soalan dalam soal selidik tersebut ditunjukkan dalam Jadual 1. Seramai lapan orang responden telah dipilih secara rawak. Mereka adalah pelajar program Ijazah Sarjanamuda Perakaunan dan Ijazah Sarjanamuda Pentadbiran Perniagaan di Universiti Kebangsaan Malaysia dan Universiti Malaysia Sabah. Pemilihan dua buah universiti ini dibuat bagi mewakili universiti awam di Semenanjung Malaysia dan Malaysia Timur. Selain itu, kedua-dua universiti berkenaan juga mempunyai fakulti khusus yang mengendalikan program perakaunan dan pengurusan perniagaan di mana terdapatnya beberapa kursus yang kurikulumnya meliputi analisa penyata kewangan (APK).

Jadual 1. Petikan soalan temu bual berstruktur (Bahagian B dan C)

Bahagian B	
Bil.	Soalan
1	Jelaskan pandangan anda tentang proses pembelajaran topik analisa penyata kewangan yang sedang/ pernah anda ikuti di Universiti anda daripada aspek: <ul style="list-style-type: none">▪ Tempoh jam kontak pembelajaran/ pengajaran topik berkenaan▪ Kedalaman bentuk analisa nisbah digunakan▪ Kaedah pengajaran para pensyarah▪ Kaedah pelaksanaan pengiraan nisbah
2	Jelaskan sama ada penyata kewangan sebenar ada digunakan dalam proses pengajaran & pembelajaran topik analisa penyata kewangan yang sedang atau telah anda pelajari.
3	Jelaskan adakah pensyarah anda ada menggunakan perisian analisa penyata kewangan atau pernah mendedahkan kepada anda tentang mana-mana perisian analisa penyata kewangan semasa sesi pengajaran mereka.
4	Jelaskan sama ada anda pernah melaksanakan kertas projek dengan menggunakan aplikasi analisa penyata kewangan sepanjang pengajian anda.
5	Jelaskan pandangan anda tentang aplikasi ilmu pengetahuan yang anda perolehi daripada topik analisa penyata kewangan yang dipelajari dengan amalannya dalam dunia perniagaan.
6	Apakah pandangan sekiranya penyata kewangan sebenar syarikat korporat atau sendirian berhad (SME) digunakan dalam pembelajaran topik analisa penyata kewangan?
7	Apakah pandangan sekiranya perisian analisa penyata kewangan digunakan dalam pembelajaran topik analisa penyata kewangan?

Bahagian C	
Bil.	Soalan
1	Berikan cadangan anda bagi menambahbaik keberkesanan proses pembelajaran topik analisa penyata kewangan.

Sesi temu bual diadakan selama 1 jam 30 minit di kedua-dua lokasi dengan mengumpulkan kesemua responden dalam bilik perbincangan di Universiti masing-masing. Pengkaji juga telah memberikan satu set soalan sebagai rujukan kepada setiap responden sebelum sesi temu bual dimulakan. Penyelidik juga telah mencatatkan semua maklumat yang disampaikan oleh responden dan seterusnya melaksanakan analisa isi kandungan ke atas semua maklumat yang diperolehi. Bagi mengelakkan kepencongan maklumat (*bias*), penyelidik telah terlebih dahulu menjelaskan tujuan kajian dan menjamin kerahsiaan maklumat yang bakal diberikan oleh responden. Semasa sesi temu bual, responden dikehendaki merujuk kepada set soalan yang telah diedarkan sebagai rujukan.

Isu pelaporan analisa penyata kewangan

Pelaporan analisa penyata kewangan (APK) yang tidak tepat dan tidak menyeluruh masih menjadi isu pihak pengurusan organisasi. Punca masalah tersebut adalah kurangnya pengetahuan penganalisa dan ketaksesuaian latihan yang diterima oleh penganalisa semasa melalui proses pembelajaran. Menurut Byard dan Cebenoyan (2007), penganalisa kewangan berperanan sebagai pihak yang bertanggungjawab memperoleh, memproses dan menyebarkan maklumat kewangan firma kepada pelabur dan bakal pelabur. Penganalisa perlu bertindak sebagai seorang agen profesional yang berupaya menginterpretasi maklumat firma untuk disalurkan kepada para pelabur. Sungguhpun demikian, terdapat beberapa kajian yang menyebut bahawa penganalisa didapati kurang cekap dalam menggunakan semua maklumat yang dilaporkan dalam penyata kewangan syarikat. Abarbanell dan Bernard (1992) menjelaskan apabila penganalisa meramal perolehan firma, mereka tidak selengkapnya menggunakan semua maklumat

berkaitan perolehan masa lampau dan perubahan perolehan yang telah berlaku. Ini menyebabkan menjadikan ramalan kewangan yang dibuat berhadapan dengan masalah kesilapan peramalan. Byard dan Cebenoyan (2007) juga mendapati pengetahuan penganalisa tentang kecekapan operasi firma adalah jauh lebih baik berbanding dengan maklumat yang dipersembahkan oleh nisbah kewangan firma seperti pulangan atas aset (ROA) dan pulangan atas ekuiti (ROE). Hal ini menyebabkan ketepatan analisa penyata kewangan dan nasihat berdasarkan laporan analisa yang dikeluarkan oleh penganalisa adalah tidak seratus peratus menyeluruh.

Permasalahan ini juga dibuktikan menerusi dapatan Laporan Kajian Pengesanan Graduan ke atas 6,789 orang graduan Universiti Kebangsaan Malaysia pada tahun 2012. Laporan tersebut menyatakan skor keseimbangan komponen teori dan amali dalam kurikulum yang ditawarkan oleh Fakulti Ekonomi & Pengurusan dan UKM-Graduate School of Business (UKM-GSB) berada pada tahap 4.07/5.00 dan 4.02/5.00 berbanding 4.42/5.00 bagi Fakulti Pengajian Islam dan 4.39/5.00 bagi Fakulti Pendidikan. Skor yang rendah juga dicatatkan oleh Fakulti Ekonomi & Pengurusan dan UKM-Graduate School of Business (UKM-GSB) dalam aspek keupayaan kurikulum program menyediakan pelajar untuk menghadapi dunia pekerjaan ialah 4.18/5.00 dan 4.07/5.00 berbanding skor untuk Fakulti Pengajian Islam (4.57/5.00) dan Fakulti Pendidikan (4.54/5.00). Dapatan kajian berkenaan menunjukkan masih terdapat kelemahan dalam aspek keseimbangan antara elemen teori dan amali serta keupayaan program pengajian menyediakan graduan yang berupaya menghadapi keperluan dunia pekerjaan dalam kalangan pelajar pengurusan perniagaan, perakaunan dan keusahawanan. Hal ini termasuklah dalam aspek kecekapan melaksanakan analisa kewangan untuk pembuatan keputusan perniagaan dalam konteks praktis dalam industri. Petikan laporan berkenaan ditunjukkan dalam Jadual 2.

Jadual 2. Petikan laporan penilaian responden terhadap kurikulum berdasarkan fakulti/pusat di Universiti Kebangsaan Malaysia (2012) bagi Gugusan Sastera Ikhtisas

Fakulti/Pusat	Faktor Yang Dinilai (Skor Maksima ialah 5.00)				
	Kesesuaian Kandungan Kurikulum Pengajian	Imbangan Komponen Teori dan Amali	Menyediakan Pelajar Untuk Hadapi Dunia Pekerjaan	Program Latihan Industri	Latihan Industri Memberi Manfaat
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan	4.51	4.32	4.36	4.73	4.79
Fakulti Pendidikan	4.53	4.39	4.54	4.92	4.99
Fakulti Ekonomi dan Pengurusan	4.25	4.07	4.18	4.54	4.62
Fakulti Undang-Undang	4.33	4.22	4.21	4.56	4.61
Fakulti Pengajian Islam	4.64	4.42	4.57	4.88	4.91
UKM- Graduate School of Business	4.25	4.02	4.07	3.85	3.95

Sumber: Dipetik daripada Laporan Kajian Pengesanan Graduan, Universiti Kebangsaan Malaysia Tahun 2012 (muka surat 45).

Dalam konteks pendidikan analisa penyata kewangan, para pengkaji terdahulu telah merumuskan bahawa terdapat lima permasalahan utama yang menyumbang kepada kelemahan itu (Frykman & Tollyrd, 2003; Conesa & Martínez, 2004; Jewell & Mankin, 2009; Hsu, 2010). Pertama adalah disebabkan oleh sifat kurikulum analisa kewangan seperti analisa nisbah dan *cost-volume-profit analysis* yang hanya diajar untuk satu tempoh yang singkat (purata kira-kira 3-5 jam sahaja) dalam kursus-kursus peringkat asas seperti kursus Asas Pengurusan Kewangan atau Prinsip Pengurusan Kewangan. Setelah itu, pelajar biasanya tidak didedahkan lagi kepada kurikulum berkenaan dalam kebanyakan kursus pengurusan perniagaan, pemasaran dan sebagainya sehinggalah mereka mengambil kursus lanjutan seperti Pengurusan Strategik atau *Capstone Project*. Hal ini menampakkan bahawa kurikulum analisa

keuangan telah dikesampingkan (Conesa & Martínez, 2004). Sedangkan dalam konteks perniagaan sebenar, setiap keputusan organisasi amat memerlukan penilaian daripada aspek kewangan dan impak kewangan.

Keduanya, konsep dan aplikasi analisa nisbah dan analisa kewangan yang lain didapati berbeza di antara perspektif perakaunan dan perspektif kewangan (Hsu, 2010). Perspektif perakaunan biasanya bergantung kepada peraturan pelaporan dan piawai perakaunan. Manakala, perspektif kewangan seringkali bersifat *ad-hoc* dan lebih praktikal. Hal ini menyebabkan berlaku implikasi terhadap kaedah bagaimana sesuatu nisbah kewangan diformulasi dan diinterpretasi oleh pengajar dan pelajar (Jewell & Mankin, 2009). Oleh yang demikian, pelajar seringkali terkeliru dengan perbezaan pendekatan yang digunakan dalam melaksanakan analisa kewangan.

Permasalahan yang ketiga pula dikaitkan dengan proses pengajaran-pembelajaran (P&P) ialah kurangnya konsistensi dalam teknik-teknik analisa kewangan yang ada. Beberapa bentuk nisbah kewangan yang digunakan sering bertukar nama antara satu kursus dengan kursus yang lain. Sekiranya nama nisbahnya sama sekalipun, rumus yang digunakan besar kemungkinannya adalah berbeza. Kelemahan dalam aspek konsistensi itu juga menyebabkan rumus yang digunakan dalam buku rujukan berbeza antara satu buku rujukan dengan satu buku rujukan yang lain (Jewell & Mankin, 2009).

Permasalahan keempat dapat dilihat daripada segi kelemahan teknik pengajaran oleh para pensyarah yang mengajar topik-topik berkaitan analisa kewangan (Jewell & Mankin, 2009; Hsu, 2010). Kebiasaannya, mereka tidak menggunakan penyata kewangan sebenar sebagaimana yang diterbitkan oleh syarikat tersenarai atau perusahaan kecil dan sederhana (SME). Penyata-penyata kewangan yang digunakan adalah bersifat “penyata kewangan ringkas” atau yang diambil daripada buku teks kursus. Kesannya, para pelajar tidak dapat menghayati penggunaan dan aplikasi analisa kewangan secara realistik. Oleh itu, mereka didapati tidak menguasai teknik analisa kewangan dalam bentuk praktikal. Akhir sekali, masalah ini juga wujud disebabkan teknik pengiraan nisbah dan analisa kewangan lain turut dilakukan secara manual di dalam bilik kuliah berdasarkan rumus-rumus yang berkaitan. Kaedah tradisional ini didapati tidak menarik minat para pelajar masa kini yang lebih cenderung untuk mengikuti sesi pembelajaran secara inovatif dengan menggunakan perisian berkomputer atau aplikasi elektronik (Conesa & Martinez, 2004; Brandon-Jones et al., 2012). Dengan demikian, penguasaan mereka terhadap kemahiran dan teknik analisa kewangan masih belum mantap.

Hasil kajian

Berdasarkan temu bual yang dilakukan, penyelidik menemui enam faktor yang dapat dikenal pasti sebagai elemen utama dalam menentukan dan mencorakkan keberkesanan proses pembelajaran kurikulum analisa penyata kewangan (APK) di IPTA Malaysia. Faktor berkenaan ialah **F1**) tempoh masa yang diperuntukkan untuk jam kontak pengajaran-pembelajaran dalam bilik kuliah; **F2**) perbezaan penggunaan pendekatan perakaunan dan kewangan dalam melaksanakan analisa penyata kewangan; **F3**) kaedah yang digunakan dalam melaksanakan analisa penyata kewangan; **F4**) kaedah atau teknik pengajaran yang dilakukan oleh pensyarah kursus (pedagogi pengajaran); **F5**) penggunaan penyata kewangan syarikat sebenar dalam sesi pembelajaran berbanding penyata kewangan “*dummy*”, dan; **F6**) kesesuaian penggunaan perisian (*software*) analisa penyata kewangan berbanding kaedah tradisional.

Jadual 3. Maklumat demografi responden dan pengalaman belajar APK

Responden	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8
Jantina	P	L	P	L	P	P	P	P
Institusi	UMS	UMS	UMS	UMS	UKM	UKM	UKM	UKM
Program Pengajian	International Finance	Economics	International Finance	International Finance	Perakaunan	Pengurusan Perniagaan	Perakaunan	Pengurusan Perniagaan
Tahun Pengajian	3	3	3	3	4	3	4	3
Pengalaman belajar topik APK sebelum ke niversiti	Pernah	Tidak pernah	Pernah	Pernah	Pernah	Pernah	Pernah	Pernah
Institusi tempat belajar topik APK sebelum universiti	Matrikulasi	Tiada	STPM	Matrikulasi	Matrikulasi	Politeknik - Diploma	Matrikulasi	Matrikulasi

Kesemua faktor berkenaan secara kolektif dikategorikan sebagai faktor penentu keberkesanan proses pengajaran dan pembelajaran topik analisa penyata kewangan khasnya dalam konteks pendidikan pengurusan perniagaan, pengurusan kewangan, keusahawanan dan pengurusan strategik dalam kalangan Universiti awam di Malaysia. Perincian penuh dapatan kajian ini ditunjukkan dalam Jadual 4.

Jadual 4. Analisa faktor keberkesanan pembelajaran topik analisa penyata kewangan

Faktor Dikenal Pasti	Maklum Balas Responden
F1 –Tempoh jam kontak pembelajaran	<p>R2: Bagi kursus yang sedang kami ikuti, tempoh jam kontak kuliah ialah 2 jam dan 1 jam tutorial sahaja diperuntukkan untuk topik analisa penyata kewangan. Saya berpendapat tempoh ini sangat singkat kerana topik ini penting dan memerlukan kefahaman yang lebih... nanti ia diperlukan untuk kursus lain seperti keusahawanan dan pengurusan perniagaan kecil.</p> <p>R6: Saya rasa semasa di politeknik kami belajar lebih lama untuk topik ini. Mungkin sekitar 4 jam kuliah (dua kali kelas) dan 1 jam tutorial. Pensyarah kata topik ni penting... Tapi di universiti kami belajar hanya 3 jam sahaja dalam kursus Pengurusan Kewangan.</p> <p>R7: Semasa belajar di matrikulasi, masa diperuntukkan untuk topik ini ialah 3 jam kuliah dan 1 jam tutorial. Tetapi kami perlu sediakan kertas projek untuk topik ini dengan pemberat 5 markah. Tetapi di universiti, kami hanya belajar 3 jam kuliah sahaja (dan)..tiada tutorial. Mungkin nanti saya akan belajar semula dalam kursus Pengurusan Strategik (tak pasti)...</p>
F2 – Perbezaan pendekatan perakaunan dan kewangan	<p>R1: ...saya rasa tidak ada beza penggunaan analisa nisbah dalam konteks perakaunan dan kewangan. Kami hanya belajar topik ini dalam kursus kewangan sahaja. Saya tidak pasti jika ada perbezaan antara pendekatanannya. Lagi pula, penyata kewangan yang digunakan adalah sama (rasa)...</p> <p>R4: Saya tidak pasti ada perbezaan atau tidak kerana kami guna penyata yang diberikan oleh pensyarah sahaja.</p> <p>R5: Sekiranya ada perbezaan antara kedua-dua pendekatan saya rasa pensyarah akan maklumkan kepada pelajar. Tetapi saya tidak pernah dimaklumkan sedemikian.</p>

R8:mungkin ada beza jika kita guna dalam industri atau syarikat sebenar. Dalam pembelajaran kami ikut penyata yang ada dalam buku teks sahaja.

F3 – Kaedah pengiraan nisbah kewangan

R4: semasa kuliah dan tutorial kami dibekalkan dengan formula nisbah seperti dalam buku teks. Tetapi apabila kami merujuk kepada bahan di internet dan buku teks lain di perpustakaan, kami dapati terdapat beberapa nisbah tertentu yang menggunakan formula yang berbeza. Contohnya, nisbah pusingganti inventori - ada yang menggunakan jualan dan ada pula kos barang dijual. Ada juga buku yang memberi lebih banyak nisbah seperti nisbah average payment period dan average collection period yang tidak ada dalam buku lain.

R5: Pengalaman saya... pensyarah memberikan nota dan formula nisbah. Kami diminta mengira secara manual tahun demi tahun dan membuat keputusan...namun saya sukar ingat formula yang digunakan.

R6: Pensyarah kami memberikan formula untuk dihafal dan digunakan semasa membuat pengiraan. Tetapi kadangkala formula yang diberi tidak sama dengan buku rujukan lain. Saya nampak tidak ada standard yang tetap untuk mengira nisbah jika kita bandingkan antara satu buku dengan buku yang lain.

F4 – Kaedah/ teknik pengajaran pensyarah

R1: Pensyarah kami mengajar berpandukan buku teks utama. Kami diberikan contoh penyata kewangan dalam buku teks berkenaan dan diminta membuat pengiraan nisbah dan memberikan komen. Pada penghujung sesi kuliah, kami diberikan soalan tutorial untuk diselesaikan..

R2: saya dapati pensyarah tidak menerangkan secara terperinci semasa mengajar topik berkenaan. Contohnya, bila membaca keputusan analisa nisbah, pensyarah tidak memberikan penerangan berkenaan kaitan antara setiap nisbah berkenaan...saya berpendapat pakar industri perlu dijemput untuk memberikan penerangan lebih menyeluruh.

R3: Pensyarah hanya menggunakan powerpoint slaid dan meminta kami membuat pengiraan secara manual ke atas contoh penyata kewangan yang beliau berikan. Selepas itu, kami bincang bagaimana untuk membuat analisa trend dan perbandingan industri..

R7: Saya mendapat nota dan formula daripada pensyarah. Beliau tidak menerangkan semua nisbah secara detail (lengkap). Kami diminta membaca sendiri selepas kuliah...pengiraan kami buat secara manual menggunakan kalkulator. Ada kalanya kami gunakan microsoft excell...tetapi lambat untuk kami bina formula...jadi lebih baik guna kaedah manual.

R8: Pensyarah saya memberikan nota kuliah untuk topik ini menerusi sistem portal e-pembelajaran. Rumus pengiraan juga diberikan. Semasa kuliah beliau ada menerangkan tentang kegunaan setiap nisbah dan cara mengintrepretasi jawapan yang diperolehi... pengiraan yang kami buat adalah secara manual (kalkulator saintifik) sahaja. Tidak ada perisian komputer yang kami gunakan ...

F5 – Penggunaan penyata kewangan sebenar dalam proses pembelajaran

R2: *Semasa kuliah, pensyarah ada menggunakan penyata kewangan sebenar syarikat seperti Nestle, Toyota dan Harman... penggunaan penyata sebenar ini amat baik dan membantu kami mudah memahami topik analisa penyata kewangan sebagai tambahan kepada apa yang dimuatkan dalam nota kuliah dan buku rujukan..*

R4: *...saya dan rakan-rakan diberikan salinan maklumat kewangan sebenar syarikat korporat yang tersenarai di Bursa Malaysia. Namun maklumatnya agak banyak dan sukar untuk kami fahami. Penyata kewangan untuk syarikat kecil atau sederhana tidak diberikan...pada saya ia mungkin lebih mudah untuk difahami.*

R5: *semasa kuliah, pensyarah tidak memberikan penyata sebenar. Tetapi kami diminta mencari (mencetak) penyata sebenar di Suruhanjaya Syarikat Malaysia (SSM) untuk menyelesaikan tugas berkumpulan... ia amat baik kerana kami dapat memahami dengan lebih baik dan dapat pengetahuan baru bagaimana untuk mendapatkan maklumat penyata kewangan syarikat daripada SSM.*

R7: *pensyarah hanya menggunakan penyata dalam buku teks sahaja (mungkin disebabkan kesuntukan masa)..tetapi setiap kumpulan pelajar diwajibkan melaksanakan kertas projek berdasarkan maklumat sebenar syarikat di luar Universiti. Kami mendapatkan maklumat on-line daripada laporan tahunan syarikat...kaedah ini membantu kami faham apa yang sebenarnya diperlukan dalam industri.*

F6–Penggunaan perisian aplikasi analisa penyata kewangan

R1: *saya sangat setuju jika sistem atau software analisa penyata kewangan digunakan dalam pengajaran dan pembelajaran. Jika disediakan secara on-line juga lebih baik...kami boleh rujuk pada bila-bila masa.*

R2: *...penggunaan aplikasi analisa penyata kewangan sangat baik. Tetapi kaedah pengajaran biasa perlu juga dikekalkan kerana penerangan oleh pensyarah adalah lebih jelas...*

R4: *penggunaan perisian perlu pada masa kini kerana pelajar ramai yang telak celik IT dan saya yakin syarikat di luar juga menggunakan kaedah ini untuk analisa kewangan pada masa hadapan...*

R6: *saya berpendapat pengajaran dalam kelas perlu dimulakan dengan analisa secara manual dahulu supaya pelajar dapat faham sepenuhnya kandungan topik dan kaedah pengiraan. Selepas itu barulah diberikan perisian berkomputer untuk analisa. Cara ini lebih berkesan..*

R7: *Saya suka jika perisian digunakan supaya ia lebih praktikal dan mudah digunakan... tetapi perisian yang digunakan mestilah mengambil kira semua bentuk data seperti dilaporkan dalam penyata kewangan syarikat sebenar, bukannya penyata dummy seperti yang digunakan dalam kuliah..*

Daripada Jadual 4, didapati secara keseluruhan, jam kontak kuliah dan tutorial yang diperuntukkan untuk mempelajari topik ini hanya 3-4 jam sahaja berbanding jam kontak keseluruhan sesuatu kursus Pengurusan Kewangan yang ditawarkan. Responden juga menyatakan bahawa mereka tidak pasti sama ada topik yang sama akan diulang semula dalam kursus lebih tinggi seperti Keusahawanan dan Pengurusan Strategik. Namun kebanyakan responden memahami bahawa pengetahuan berkenaan akan

diaplikasikan dalam kursus lanjutan program pengajian mereka. Dapatan ini adalah selari dengan penemuan oleh pengkaji lepas seperti Conesa dan Martinez (2004).

Dari segi perbezaan di antara penggunaan pendekatan perakaunan dan kewangan dalam proses analisa penyata kewangan, ia didapati tidak ketara kerana proses pengiraan perlu diasaskan kepada penyata kewangan yang tersedia sahaja. Dapatan untuk tema ketiga (F3) juga menarik di mana pelajar telah diberikan rumus oleh pensyarah kursus. Namun berlaku masalah di mana wujud perbezaan rumus atau komponen di dalam sesuatu rumus antara buku teks atau rujukan yang berbeza. Hasil dapatan untuk tema keempat (F4) menunjukkan para pensyarah hanya menggunakan kaedah tradisional iaitu “formula - kira dan semak” berdasarkan rumus nisbah kewangan yang dibekalkan kepada pelajar. Belum wujud penggunaan perisian analisa penyata kewangan dalam teknik pengajaran topik berkenaan. Untuk kedua-dua faktor (F3 dan F4), dapatan kajian ini juga didapati konsisten dengan dapatan kajian lepas.

Kajian ini juga menemui bukti bahawa penyata kewangan sebenar yang dikeluarkan oleh syarikat turut digunakan oleh pensyarah kursus sebagai kaedah untuk mencapai tujuan pembelajaran topik analisa penyata kewangan. Dalam masa yang sama penggunaan penyata kewangan “dummy” sebagaimana diberikan dalam buku rujukan atau teks turut digunakan sebagai asas penerapan ilmu bidang kepada pelajar. Dapatan ini dilihat wujud dalam penemuan di bawah tema kelima (F5). Akhir sekali, dapatan kajian ini juga menunjukkan wujud keperluan untuk IPTA menggunakan perisian analisa penyata kewangan secara berkomputer dalam proses pengajaran dan pembelajaran topik berkenaan. Ini disebabkan alat bantu mengajar ini boleh memberikan pendedahan lebih meluas kepada pelajar untuk menceburi dunia perniagaan sebenar sebagai juru analisa kewangan dan membantu menjimatkan masa dan kesilapan ketika membuat analisa kewangan syarikat (tema keenam – F6). Pendedahan terhadap perisian ini akan membantu pelajar lebih bersedia menceburi dunia kerjaya sebenar dalam industri atau entiti perniagaan selepas menamatkan pengajian mereka kelak. Dapatan ini menyokong bukti-bukti empirikal sebagaimana yang telah dijelaskan oleh para pengkaji terdahulu (rujuk misalnya Jewell & Mankin, 2009; Hsu, 2010; Brandon-Jones et al, 2012).

Perbincangan

Pada masa kini, wujud keperluan untuk memperbaiki keberkesanan proses pengajaran dan pembelajaran (P&P) kurikulum analisa kewangan agar lebih sistematik, konsisten dan menggunakan aplikasi perisian elektronik / komputer. Langkah ini dijangka dapat membantu mengukuhkan kefahaman dan kemahiran melaksanakan analisa kewangan di kalangan pelajar secara praktikal dan universal berdasarkan maklumat kewangan sebenar syarikat korporat tersenarai dan firma-firma SME. Hal ini akan mewujudkan nilai tambah terhadap kebolehpasaran graduan khususnya bagi mereka yang ingin berkhidmat dalam sektor SME atau korporat. Usaha ini juga dapat memacu inovasi proses P&P kurikulum analisa kewangan.

Sungguhpun kaedah pengajaran dan pembelajaran secara tradisional (rumus-pengiraan-pentafsiran) masih digunakan sebagai asas dalam pengajaran kurikulum analisa penyata kewangan, namun keperluan untuk pihak Universiti menerapkan penggunaan perisian analisa penyata kewangan berkomputer amat diperlukan. Ini selaras dengan perkembangan semasa di mana telah terdapat beberapa perisian analisa penyata kewangan berkomputer yang diberada di pasaran seperti *Sageworks – Financial Statement Analysis Software*, *Ready Ratios Financial Statements Analysis Software*, *MoneySoft Benchmark Pro* dan *MBAWave The Business Software*. Namun, perisian berkenaan didapati lebih cenderung kepada analisa penyata kewangan bagi syarikat korporat atau syarikat tersenarai. Sedangkan dalam konteks Malaysia, analisa kewangan juga perlu dilaksanakan untuk firma SMEs yang merupakan kelompok entiti perniagaan terbesar di negara ini (Mohd Suberi Ab. Halim et al., 2012).

Berdasarkan dapatan kajian, beberapa cadangan dapat diketengahkan untuk tujuan pembentukan dasar dan pelaksanaan kurikulum analisa penyata kewangan khasnya dalam konteks program pengajian pengurusan perniagaan, keusahawanan dan ekonomi di IPTA. Pertama, pihak Universiti dan pensyarah perlulah memperuntukkan lebih banyak jam kontak untuk topik analisa penyata kewangan dalam silibus kursus pengurusan kewangan. Jam kontak yang sesuai ialah antara 3-6 jam termasuk jam kontak praktikal

dan makmal. Kedua, pensyarah kursus perlu diwajibkan menggunakan penyata kewangan syarikat sebenar dalam proses pengajaran dan pembelajaran kursus. Ini bertujuan untuk memberikan pendedahan terhadap penggunaan penyata kewangan sebenar syarikat secara realistik dan praktikal berbanding penyata kewangan yang disediakan dalam buku teks kursus. Ketiga, perisian analisa penyata kewangan berkomputer perlu dibina dan digunakan dalam proses pengajaran dan pembelajaran kursus agar pelajar dapat didedahkan dengan kaedah analisa kewangan yang lebih sistematik, inovatif dan moden selari dengan perkembangan dunia perniagaan masa kini.

Dapatan kajian ini juga telah membuktikan beberapa faktor penting berkaitan keberkesanan proses pembelajaran kurikulum analisa penyata kewangan di Universiti. Namun skop kajian ini sangat terbatas kerana hanya berdasarkan kepada perkara berikut sahaja: pertama, kajian ini hanya menggunakan maklum balas daripada lapan orang responden yang ditemu bual secara mendalam, suatu angka yang sangat rendah berbanding keseluruhan populasi pelajar berkaitan dan yang demikian saiz sampel perlu dibesarkan; kedua, kajian ini hanya dilaksanakan di dua buah universiti awam sahaja dan untuk lebih berkesan kajian sepatutnya mengambil kira semua IPTA di Malaysia yang menawarkan program pengajian pengurusan perniagaan; ketiga, kajian ini hanya menumpukan kepada persepsi dan maklum balas pelajar yang telah dan sedang mengikuti topik analisa penyata kewangan sahaja sedangkan sepatutnya maklum balas daripada para pensyarah yang terlibat dalam pengajaran kurikulum berkenaan sewajarnya dilibatkan. Peluasan skop tersebut dijangka dapat menghasilkan bukti yang lebih tepat.

Kesimpulan

Kajian ini telah menilai semula keberkesanan pendekatan pengajaran topik analisa penyata kewangan konvensional menurut perspektif pelajar. Pendekatan konvensional dalam penyampaian topik analisa kewangan melibatkan penelitian kes yang dirujuk kepada buku teks utama. Walau bagaimanapun pendekatan tersebut didapati tidak menggambarkan situasi penyata kewangan sebenar yang bakal dialami oleh pelajar di alam pekerjaan. Justeru pelajar tidak dapat melihat kepentingan topik analisa penyata kewangan dan tidak memahami topik penting yang merupakan teras dalam ilmu pengurusan kewangan perniagaan. Dapatan kajian juga menunjukkan pelajar menghendaki bentuk kaedah pengajaran yang dapat membolehkan mereka memahami keadaan dan situasi sebenar penggunaan analisis kewangan dalam realiti.

Penghargaan

Kajian ini dibiayai oleh dana tindakan strategic UKM PTS-2013-096.

Rujukan

- Abarbanell J, Bernard V (1992) Test of analysts' overreaction/underreaction to earning information as an explanation for anomalous stock price behavior. *Journal of Finance* 47, 1181-1207.
- Ahmad Raflis Che Omar, Mohamad Abdul Hamid, Suraiya Ishak (2008) Pengurusan tunai dan cabaran perniagaan. In: Yahaya Ibrahim, Mohd Fauzi Mohd Jani, Sarmila Md Sum, Zaimah Ramli (eds) *Keusahawanan dan cabaran perniagaan di Malaysia*. Bab 2: pp. 34-42.
- Bersntein LA (1990) *Analysis of financial statement*, Dow Jones – Irwin, Homewood, Illinois.
- Brandon-Jones A, Piercy N, Slack N (2012) Bringing teaching to life – Exploring innovative approaches to operations management education. *International Journal of Operations & Production Management* 32 (12), 1369-1374.
- Byard D, Cebenoyan F (2007) Alternative evidence on financial analysts' use of financial statement information. *Review of Accounting and Finance* 6 (4), 442-459.

- Conesa IM, Martinez EO (2004) International financial analysis and the handicap of accounting diversity. *European Business Review* **16** (3), 272-291.
- Frykman D, Tolleryd J (2003) *Corporate valuation an easy guide to measuring value*, Prentice Hall Financial Times, London, United Kingdom.
- Hofmann E, Lampe K (2013) Financial statement analysis of logistics service provider: Ways of enhancing performance. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, **43** (4), 321-342.
- Hsu HC (2010) Using MSN money to perform financial ratio analysis. *Journal of College Teaching and Learning* **7** (9), 25-35.
- Jewel J, Mankin J (2009) Standardizing financial statement analysis across the business curriculum: An interdisciplinary approach. *Proceedings of The Academy of Educational Leadership* **14** (2), 15- 19.
- Mohd Suberi Ab. Halim, Mastura Jaafar, Omar Osman, Md. Shariff Haniff (2012) Financial ratio analysis: An assessment of Malaysian contracting firms. *Journal of Construction in Developing Countries* **1**, 71-78.
- Moyer RC, Mcguigan JR, Kretlow WJ (2001) *Contemporary financial management*, 8th Edition. South-Western College Publishing, Australia.
- Smart SB, Megginson WL (2009) *Introduction to financial management*, 2nd Edition. South-Western Cengage Learning, Australia.
- Universiti Kebangsaan Malaysia (2012) *Laporan kajian pengesanan graduan Universiti Kebangsaan Malaysia Tahun 2012*. Pejabat Perhubungan Alumni, UKM, Bangi.